

14 Οκτωβρίου 2017

Το Οικολογικό Πρόβλημα ως Ηθικό και Πολιτικό Ζήτημα

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Αναστασία Δημητρακοπούλου-Γεώργιος Τσουκαλάς

Αναστασία Δημητρακοπούλου-Διδάκτωρ Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ

Γεώργιος Τσουκαλάς- Διδάκτωρ Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ

Εισαγωγή

Στην ανά χείρας μελέτη θα αναφερθούμε στις αντιλήψεις των αρχαίων Ελλήνων στοχαστών, αλλά και των συγχρόνων σχετικώς με το οικολογικό πρόβλημα. Η στάση του ανθρώπου έναντι της φύσεως απησχόλησε τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους, δεδομένου ότι το περιβάλλον αποτελεί τον ζωτικό χώρο του ανθρώπου.

Η εξέλιξη της έρευνας και της επιστήμης οδήγησε στην αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας, την οποία ο άνθρωπος δεν χρησιμοποίησε μόνο για την βελτίωση των

συνθηκών διαβιώσεώς του, αλλά και για την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του πλανήτη. Οι συνέπειες αυτής της πρακτικής είναι η οικολογική καταστροφή, που συντελείται σε πολλές περιοχές, η συστηματική εκμετάλλευση των πολιτικά αδύναμων χωρών, όμως, πλούσιων σε πλουτοπαραγωγικές πηγές, καθώς και η δημιουργία σύγχρονων, καταστροφικών οπλικών συστημάτων.

Οι σημερινοί πολίτες και οι ηγεσίες αυτών, ανεξαρτήτως πολιτικής ιδεολογίας, αδιαφορούν για την οικολογική καταστροφή και ενδιαφέρονται μόνο για την συσσώρευση των υλικών αγαθών. Οι άνθρωποι κατακλύστηκαν από τις επιθυμίες, την απληστία για τον πλούτο και την κυριαρχία, επιδεικνύοντας την δύναμή τους όχι μόνο προς τους άλλους, αλλά και προς την φύση. Το οικολογικό ζήτημα συνδέεται αναπόσπαστα με το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό πρόβλημα και αφορά άμεσα την κοινωνία και τους πολίτες. Η στάση της κοινωνίας έναντι αυτού αποκαλύπτει την ηθική υπόσταση και τις αξίες, που την συνέχουν. Η αδιαφορία για ένα τόσο σοβαρό θέμα, το οποίο επηρεάζει δυσχερώς και τις επόμενες γενιές, εφόσον παραμένει άλυτο, καταδεικνύει κατά τον εναργέστερο τρόπο την ηθική παρακμή της συγκεκριμένης πολιτείας και των θεσμών αυτής.

Οι απόψεις του Πλάτωνος και του Αριστοτέλους για το οικολογικό ζήτημα

Στην αρχαία ελληνική διανόηση η σχέση του ανθρώπου με την φύση είναι οικεία, πράγμα που καθίσταται εμφανές από τον κάτωθι Ορφικό ύμνο:

«ὦ Φύσι, παμμήτειρα θεά,
πολυμήχανε μήτερ, οὐρανία, πρέσβειρα.

ὦ Φύσι, ὦ φύσι
Εἰρήνην, ὑγίειαν ἄγειν,
αὔξησιν ἀπάντων».

Και ο Θεόφραστος τονίζει την στενή σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον, καλώντας τους να δεχτούν τα όντα της φύσεως ως κοινωνία συγγενική και να συμπεριφέρονται με τρόπους που να είναι οικείοι προς τα ζώα και τα φυτά, καθώς και με την αληθινή φύση του ανθρώπου[1].

Ουσιαστικώς η σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον, κατά τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους, είναι ζήτημα παιδευτικό, ηθικό και πολιτικό. Επομένως, εάν απευθύνουμε μία ερώτηση αναφορικώς με την στάση των πολιτών προς το περιβάλλον στους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους και συγκεκριμένα στον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη θα ήταν μία πολιτική ερώτηση. Οι δύο φιλόσοφοι θέτουν ως σκοπό της πόλεως την εξασφάλιση της αυτάρκειας, η οποία είναι αναγκαία για την επιβίωση και την επίτευξη του απώτερου σκοπού της, την ευδαιμονία: «πόλις δὲ ἡ γενῶν καὶ κωμῶν κοινωνία ζωῆς τελείας καὶ αὐτάρκους[2]». Η θεωρία των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων εστιάζει στον τρόπο διαρθρώσεως των σχέσεων μεταξύ των πολιτών και την στάση έναντι της οικονομίας, δεδομένου ότι η επικράτηση των πολιτικών ιδεολογιών εκφράζει τα διάφορα οικονομικά συστήματα[3].

Η συσσώρευση του πλούτου δεν συνάδει προς τους σκοπούς της εναρέτου πόλεως και απομακρύνει τον πολίτη από την επίτευξη του ευδαίμονος βίου. Οι έντονες επιθυμίες κατευθύνουν τους πολίτες στην χρησιμοποίηση οποιουδήποτε μέσου για την ικανοποίησή τους και την εξοικονόμηση υλικών απολαβών. Ο άνθρωπος, ο οποίος καταλαμβάνεται από την σφοδρή επιθυμία για το κέρδος δεν αναλογίζεται τις συνέπειες των πράξεών του, αλλά μόνον τον επιδιωκόμενο στόχο του. Χρησιμοποιεί ακόμη και το επάγγελμά του, όπως η ιατρική ή η στρατηγική, δηλαδή ευαίσθητοι τομείς της ανθρώπινης ζωής προς ίδιον όφελος. Η υπερβολή των επιθυμιών και η απαίτηση της εκπληρώσεώς τους έχει ως συνέπεια την εκμετάλλευση των ανθρώπων μέσα από δραστηριότητες, οι οποίες αφορούν την υγεία των πολιτών ή την ασφάλεια της πόλεως για την ικανοποίηση της ματαιοδοξίας και της φιλοχρηματίας[4].

[1] Μπαρτζελιώτης Λ., (2009), «Οικολογική Κρίση και Παιδεία», στον τόμ. *Οικολογική Κρίση και Παιδεία*, Πύργος, σσ. 19-34, σ. 22.

[2] Άριστοτέλους, *Πολιτικά*, Γ 9, 1280 b 40- 1281 a 1.

[3] Αναφορά στο θέμα γίνεται από τον Boger G., (1999), «Aristotle on the Intention and Extension of Person and the Focal Concern of Environmental Philosophy», στον τόμο *Philosophy and Ecology*, επιμ. Κ. Βουδούρης-Κ. Καλιμτζής, Εκδ. Ιωνία, σσ. 32-58, σ. 53.

[4] Άριστοτέλους, *Πολιτικά*, Α 9, 1258 a 4-14.

<http://bit.ly/2yKPk23>